

Шановні читачі!

В середині ХХ століття соціальні теоретики обґрунтували модель інформаційного суспільства як таку, що описувала глибокі соціальні трансформації в різних країнах світу. Вони виходили з того, що усе більша кількість людей залучалася у виробництво та використання соціально значущої інформації, у результаті чого змінилися основні паттерни людської поведінки, збільшилася продуктивність праці та стабілізувався ріст економік окремих країн і світу в цілому. Врешті-решт змінилися принципи публічної політики та влади. Водночас збільшилася суспільна вага інтелектуалів як виробників сенсів і нового знання, як поширювачів соціально-наукової інформації.

Подальші соціальні дослідження в рамках цієї моделі намагалися зафіксувати наявність та з'ясувати характер взаємозв'язків між знаннями, інформацією та соціальними процесами. По мірі того, як у масовий вжиток входять новий соціальний феномен чи технологія, збільшується й кількість об'єктів дослідження та предметів розгляду. Кардинальна зміна соціальних умов чи статусу країни також характеризується сплеском досліджень інформаційного суспільства. Так російсько-українська війна, вагомою частиною якої є інформаційні операції, сформувала цілий дослідницький тренд, пов'язаний з вивченням впливу на масову свідомість різноманітних інструментів інформації.

Зрозуміло, що випуск журналу «Схід», присвячений інформаційній епосі, мережевому суспільству та новим формам ідентичності, містить цілий блок статей на теми інформаційної війни та інформаційних інструментів впливу.

Так, українські філософи **Марина** Колінько та **Галина Петришин**, досліджуючи політичну комунікацію в умовах воєнного часу, показують, як за допомогою інформаційних засобів та мережевих комунікацій змінюється поведінка соціальних суб'єктів, руйнуються їхні уявлення про порядок, справедливість, моральність під впливом пропагандистських технологій агресивної держави.

Соціально-філософський аналіз феномену медіакультури в контексті інформаційної війни роблять Ірина та Богдан Ломачинські. Розкриваючи функції медіакультури, вони показують, що її принципова відмінність від традиційних культур полягає в рівні технічної оснащеності – це дозволяє тиражувати продукти медіакультури практично для всього людства, виступаючи регулятором його масової свідомості. Автори актуалізують необхідність запровадження державних програм з розвитку цифрової та медіаосвіти як дієвого механізму протидії інформаційним викликам сьогодення.

Вивченню такого інформаційного інструменту впливу як карикатура присвячено дослідження

українського історика **Руслана Куцика**. Відстежуючи елемент сатиричної графіки на шпальтах найвідомішої в світі газети «The Times» та її окремого додатку «The Sunday Times» на тему російсько-української війни, він визначає змістові тренди таймсівської карикатури, які формують світову суспільну думку й оцінюють перебіг цієї війни та її значення для світової спільноти.

Актуальне питання історичних фальсифікацій як елементу інформаційної війни порушують у своїй статті відомі дослідники Донбасу **Геннадій Гайко**, **Володимир та Віталій Білецькі**. Застосовуючи історіографічний метод та інтерпретуючи факти створення історичної дезінформації як маніпуляції суспільною свідомістю, вони презентують конкретний кейс історичних досліджень щодо відкриття Донецького вугільного басейну і доводять, що фальсифікації СРСР та Росії щодо історії першовідкриття вугілля на Донбасі тривають практично протягом усього часу промислового освоєння регіону й до сьогодні, виступають яскравим прикладом інформаційної війни проти України.

Тему фальсифікацій, але вже у розрізі впливу на електорат, продовжують нігерійські автори **Чінеду А. Нзамара**, **Емека Вільямс Етумну**. Зокрема, вони представляють результати соціологічного дослідження, в якому з'ясовують, наскільки засоби масової інформації використовують свою функцію визначення порядку денного, наскільки вони об'єктивні у відображенні боротьби з фальсифікацією виборів, чому ігнорують факти насильства під час виборів у Нігерії. Результати презентованого опитування виявили, що електорат Нігерії усе ж-таки покладається на ЗМІ в частині подолання порушень та фальсифікацій на виборах. Засобом цього автори вважають свободу слова, постійне висвітлення у ЗМІ даної проблематики із допомогою міжнародних організацій.

Окремим методам поширення інформації присвячено статтю фахівця із соціальних комунікацій **Євгена Малука**. Він досліджує на прикладі відеоігор історію поширення піратського контенту та методів боротьби з ним. Показано амбівалентний вплив явища піратства на соціокультурні процеси в суспільствах, особливо тих, які кардинально змінювали свою суспільну структуру наприкінці ХХ – початку ХХІ століття. Автор виходить з того, що піратство виникло на ґрунті відсутності у суспільствах, що трансформувалися, т.зв. «культури копірайту», дозволило незаконно та швидко збагатитися окремим економічним суб'єктам, але водночас виступило масовим проявом технічної кмітливості, творчим імпульсом до створення власного відеоконтенту у цих суспільствах, активізувало формування відповідних регіональних ринків, а також сприяло розвитку

багатьох технічних талантів, які зараз працюють над цифровізацією суспільно-економічних процесів по всьому світу.

Якщо воєнні події та незаконні методи поширення й фальсифікації інформації, виробництва руйнівного, нелігитимного інформаційного контенту настільки негативно впливають на суспільство, що ставлять під питання подальше повноцінне існування людства, то дослідження перспектив гуманного розвитку людства у контексті інформаційних феноменів стають особливо цінним. У цьому руслі розгортаються міркування філософа **Марини Препотенської**. Відштовхуючись від напрацювань інтернаціонального дослідницького проекту EDEN, авторка розкриває значення феномену інформаційного взаємообміну дерев та роль біоморфізму у загальній трансформації людського світогляду й зокрема – у справі ревіталізації післявоєнних міст. Узагальнено різноманітні наративи щодо феномену дерева, розкрито його реальний життєстверджуючий потенціал та сакральний зміст, ретроспективно показано обертання образу дерева у міфології, релігії, в мистецтві.

Ще одну позитивну дослідницьку стратегію втілено у роботі економіста **Любові Жарової**, яка на основі аналізу поточної української економіко-політичної ситуації та наявних викликів обґрунтовує концепт «швидкої держави», що базуватиметься на соціально-

економічній розбудові на засадах максимального сприяння підприємницькій діяльності. Саме ця ефективна діяльність повинна створити синергетичний ефект: запровадження можливостей для бізнесу стимулюватиме створення нових робочих місць, зростання доходів, а з ними – і витрат населення, що у свою чергу спричинить відкриття нових підприємств та подальший розвиток існуючих. Центральною новою ідеєю «швидкої держави» є концентрація не на підвищенні податків, а на максимальному їхньому зниженні та наповненні бюджету за рахунок зростання підприємницької активності. Акцентовано, що відбудова «швидкої держави» ґрунтуватиметься на засадах власної інноваційної траєкторії розвитку, а не шляхом адаптації запозичених практик, орієнтованих на наздоганяючий характер такого розвитку.

Впевнені, що панорама представлених ракурсів вивчення проблем інформаційного суспільства стане гідним внеском у дослідницьку скарбницю України, яка мужньо змагається із ворогом у своєму сьогоденні та готується до майбутньої Перемоги, відновлення і розвитку. Наука вочевидь є невід'ємною складовою цих епохальних процесів.

Редактори випуску